

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1988-1989

12 JANVIER 1989

Proposition de loi modifiant les articles 350 à 353 du Code pénal relatifs à l'avortement**(Déposée par M. Lenfant)**

DEVELOPPEMENTS

La loi actuelle est très claire à propos de l'avortement : tout avortement est punissable.

La loi doit protéger les valeurs et les personnes. C'est son essence même.

Cette loi n'est plus respectée. Le désordre judiciaire actuel est total.

Si tout le monde affirme que l'avortement est un mal, un certain nombre de citoyens met en question la situation légale et se fonde sur les arguments synthétiquement présentés ci-dessous.

1. La loi condamnant l'avortement a été libéralisée dans la plupart des pays qui nous entourent. Celle-ci ne jouit plus d'un consensus social.

2. L'Etat de droit n'est plus respecté chez nous. Les parquets ont des attitudes contradictoires.

3. Le droit de la femme à maîtriser son destin est un droit légitime.

4. Les valeurs de notre société évoluent.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1988-1989

12 JANUARI 1989

Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 350 tot 353 van het Strafwetboek betreffende de zwangerschapsafbreking**(Ingediend door de heer Lenfant)**

TOELICHTING

De huidige wet laat over abortus niet de minste twijfel bestaan : elke zwangerschapsafbreking is strafbaar.

Waarden en personen moeten door de wet beschermd worden. Dat is essentieel voor een wet.

Die wet wordt echter niet meer nageleefd. De verwarring in gerechtelijke kringen is op het ogenblik totaal.

Hoewel iedereen het erover eens is dat abortus een te bestrijden kwaad is, hebben heel wat burgers, op grond van de argumenten die hieronder worden samengevat, vragen bij de wettelijke toestand.

1. De wet die zwangerschapsafbreking strafbaar stelt, werd in de meeste van de ons omringende landen geliberaliseerd. Zij steunt niet langer op een maatschappelijke consensus.

2. De rechtsstaat wordt bij ons met voeten getreden. De parketten nemen geen eensgezind standpunt in.

3. De vrouw heeft het recht om over haar eigen lot te beslissen.

4. De waarden van onze samenleving evolueren.

Un bon nombre d'avortement, tels qu'ils sont pratiqués chez nous actuellement, détruisent, non seulement l'enfant ou l'embryon, mais aussi la mère. Les conséquences physiques, morales, psychiques et sociales de la situation présente sont incalculables.

Les peines de prison ne responsabilisent pas vraiment.

La dépénalisation de l'avortement à l'étranger n'a cependant pas fait prendre conscience du problème de la gravité de l'avortement et n'a permis ni de diminuer le nombre des avortements, ni de sensibiliser davantage les personnes à la procréation responsable et au respect de la vie humaine. Les arguments invoqués sont fallacieux.

L'avortement est un échec parce que la vie humaine est une valeur à respecter. Des mesures de prévention de l'avortement doivent être instaurées. Beaucoup d'efforts ont déjà été consentis; le minimex chef de ménage peut être accordé à une femme seule avec enfant depuis peu de temps; de nouvelles propositions ont été déposées dans ce sens, notamment pour sensibiliser et responsabiliser davantage les hommes et les femmes à la procréation, à la valeur de la vie humaine en devenir, à l'éducation à l'amour.

Il faudra aussi mieux entourer d'affection et d'écoute les femmes enceintes en détresse.

Les méthodes contraceptives naturelles et artificielles permettent à chacun d'utiliser sa sexualité de façon responsable, c'est-à-dire sans que, dans la très grande majorité des cas, un enfant soit conçu; les méthodes naturelles éduquent sans doute davantage à la maîtrise de soi.

L'adoption est possible, même lorsqu'il s'agit d'enfants handicapés. Il n'est dès lors pas normal que l'on opte pour l'avortement si par inattention, par inobservance des règles strictes de contraception, par négligence, une grossesse survient. Dans une enquête de 1985 du G.A.C.E.H.P.A. (Groupement des Centres Extra Hospitaliers pour l'Avortement) il est affirmé que 61 p.c. des femmes ont stoppé la contraception pendant le cycle où elles sont devenues enceintes alors qu'elles ne souhaitaient pas de grossesse. En 1979, le taux d'abandon était de 49 p.c. La vie humaine en devenir reste une valeur totale, même si celle-ci n'est en ce moment plus perçue avec la même acuité que dans le passé; elle devrait l'être à nouveau. Nous sommes tous responsables de ce que cette acuité n'est plus aussi nette. Néanmoins, la loi doit, et c'est sa fonction, protéger les valeurs fon-

Een aantal zwangerschapsafbrekingen zoals ze bij ons worden uitgevoerd, vernietigen niet alleen het kind of het embryo maar ook de moeder. De fysieke, morele, psychische en sociale gevolgen van de huidige situatie zijn niet in te schatten.

De gevangenisstraffen dragen niet echt bij tot een groter verantwoordelijkheidsbesef.

Het feit dat abortus in het buitenland niet langer strafbaar is, heeft er niet toe geleid dat men zich bewust is geworden van de ernst van het probleem. Het aantal zwangerschapsafbrekingen is er niet door verminderd en de publieke opinie werd niet ontvankelijker voor verantwoorde voortplanting of voor de eerbied voor het menselijk leven. De aangevoerde argumenten zijn drogredenen.

Abortus komt hoe dan ook neer op een mislukking, want het menselijk leven is een waarde waarvoor eerbied moet worden opgebracht. Er moeten preventiemaatregelen worden ingevoerd. Er werden op dit vlak reeds belangrijke inspanningen gedaan; sedert kort wordt het bestaansminimum voor gezinshoofden ook toegekend aan alleenstaande vrouwen met een kind; nieuwe voorstellen werden ingediend om mannen en vrouwen meer te betrekken bij een verantwoorde voortplanting, ze gevoeliger te maken voor de waarde van het menselijk leven in wording en voor een opvoeding tot een betere seksualiteitsbeleving.

Zwangere vrouwen die zich in een noodsituatie bevinden, moeten op meer affectie en luisterbereidheid kunnen rekenen.

De natuurlijke en kunstmatige contraceptieve methoden maken het een ieder mogelijk zijn seksualiteit op verantwoorde wijze te beleven, m.a.w. zonder dat, in de meeste gevallen, een kind wordt verwekt; de natuurlijke methoden voeden ongetwijfeld meer op tot zelfbeheersing.

Adoptie blijft een mogelijkheid, zelfs wanneer het om gehandicapte kinderen gaat. Het is bijgevolg niet normaal dat gekozen wordt voor abortus indien door onoplettendheid, door het niet-naleven van de strikte contraceptieregels, door achteloosheid, een zwangerschap ontstaat. Uit een enquête van 1985 uitgevoerd door de G.A.C.E.H.P.A. (een vereniging die abortuscentra groepeerde) blijkt dat 61 pct. van de vrouwen met contraceptie zijn gestopt tijdens de cyclus waarin ze zwanger werden, hoewel ze geen zwangerschap wensten. In 1979 zagen 49 pct. van de vrouwen van contraceptie af. Het menselijk leven in wording blijft waardevol, zelfs al wordt dat nu niet meer zo sterk aanvoeld als in het verleden; dat zou opnieuw zo moeten worden. Wij zijn allen verantwoordelijk voor het feit dat dit niet meer zo duidelijk is. De wet moet niettemin — dat is haar

damentales de toute société démocratique; la vie humaine dès la conception reste la première valeur.

Par la dépénalisation de l'avortement, la valeur-vie humaine n'est plus reconnue comme une valeur à part entière; dès lors, la perception de cette valeur par les hommes et les femmes sera amoindrie.

S'il existe des cas où l'avortement peut s'avérer être la seule solution possible, il faut cependant éviter que celui-ci ne soit pratiqué de façon clandestine; il convient dès lors qu'il soit pratiqué par des médecins sans qu'il y ait condamnation automatique de ces médecins en dehors des cas de visées lucratives ou de désinvolture dans leur pratique.

Le médecin doit de toute façon, sous peine de faute, informer sa patiente et le couple des moyens alternatifs, l'aider à y recourir.

L'avortement est demandé par la femme enceinte ou le couple; c'est un acte libre et conscient. Il est dès lors normal que la femme ou le couple assume la responsabilité totale de cet acte et que la loi, telle qu'elle existe actuellement, demeure inchangée pour les cas où l'avortement a été pratiqué pour des raisons de facilité ou d'irresponsabilité flagrante.

Nous pensons aussi que la détention préventive ne se justifie que lorsqu'il s'agit de « faiseuses d'anges » ou lorsque des visées lucratives et l'irresponsabilité du médecin sont en cause; l'avortement ne peut avoir des conséquences négatives sur le reste de la famille et sur sa situation socio-économique; nous pensons aussi que le juge doit pouvoir ajuster les peines à la gravité de la situation.

Nous proposons dès lors de modifier la loi pénale et de remplacer les peines actuelles dans certains cas, selon la responsabilité du prévenu, par un service au profit de la collectivité afin que les personnes prennent davantage conscience de leur responsabilité, qu'elles agissent de façon davantage responsable et utilisent, lorsqu'elles ne souhaitent pas d'enfant, les moyens contraceptifs adéquats et efficaces existants, artificiels ou naturels; l'absence de l'utilisation responsable de ceux-ci doit être une circonstance aggravante.

Ce service pour la collectivité consisterait en prestations volontaires et gratuites au profit d'un service social, d'une institution charitable ou philanthropique hospitalière ou assimilée, de garde d'enfants, d'un centre de préparation à la parenté responsable, d'éducation à l'amour, de sensibilisation à la

rol — de fundamentele waarden van elke democratische samenleving bescherming; het menselijk leven vanaf de bevruchting blijft zo'n waarde.

Door abortus uit de strafwet te halen, wordt het menselijk leven niet langer erkend als een « volwaardige » waarde. Die waarde zal bijgevolg bij vele mannen en vrouwen haar betekenis verliezen.

In de gevallen waarin zwangerschapsafbreking de enig mogelijke oplossing blijkt, moet worden verhinderd dat de ingreep in de clandestiniteit gebeurt. Ze moet bijgevolg verricht worden door artsen die niet automatisch veroordeeld worden, tenzij ze lichtzinnig of uit winstbejag hebben gehandeld.

Op straffe van vervolging wegens schuld moet de arts in ieder geval zijn patiënte en het paar voorlichten over de alternatieve mogelijkheden en ze helpen er gebruik van te maken.

De zwangerschapsafbreking wordt gevraagd door de zwangere vrouw of het paar; het is een ingreep die men vrij en bij volle bewustzijn laat uitvoeren. Het is bijgevolg normaal dat de vrouw of het paar volledige verantwoordelijkheid voor die ingreep draagt en dat de thans bestaande wet niet wordt gewijzigd voor de gevallen waarin de zwangerschap werd afgebroken uit gemakzucht of wegens een flagrant gebrek aan verantwoordelijkheidszin.

Wij zijn eveneens van mening dat de voorlopige hechtenis alleen dan verantwoord is wanneer het gaat om engeltjesmaaksters of wanneer er sprake is van winstbejag en onverantwoord gedrag van de arts. De zwangerschapsafbreking mag geen negatieve gevolgen hebben voor de overige gezinsleden en voor hun sociale en economische situatie. Wij menen ook dat de rechter de straffen moet kunnen aanpassen aan de ernst van de toestand.

Bijgevolg stellen wij voor, de strafwet te wijzigen en de huidige straffen in sommige gevallen te vervangen, naar gelang van de verantwoordelijkheid van de beklaagde, door een vorm van dienstverlening aan de gemeenschap opdat betrokkenen zich bewuster zouden worden van hun verantwoordelijkheid, op een meer verantwoorde wijze zouden handelen en de bestaande kunstmatige of natuurlijke doeltreffende en aangepaste contraceptiva zouden gebruiken wanneer zij geen kind wensen; het niet-gebruiken van die contraceptiva moet een omstandigheid zijn die de straf verzwakt.

Die dienstverlening aan de gemeenschap moet bestaan uit vrijwillige en kosteloze prestaties ten bate van een sociale dienst, een liefdadige instelling of verpleeginrichting of daarmee gelijkgestelde instellingen, een kinderoppasdienst, een centrum dat voorlichting verstrekt over verantwoord ouderschap of

vie et à la procréation, d'accueil aux femmes enceintes en détresse (maisons maternelles).

Toute personne, y compris le père, qui aura incité ou contraint, même indirectement, à l'avortement sera puni de la même peine. Par cette prise de position, chacun veillera non pas à retirer sa responsabilité, mais à mieux la prendre et à respecter davantage la femme.

Ces prestations ne peuvent être inférieures à 50 heures ni supérieures à 300; elles doivent être exécutées dans un délai bien précis.

Le service à accomplir pourra être décidé de commun accord entre juge et prévenu.

L'exécution du service est organisée et surveillée par un assistant de probation de l'application des peines, sous la direction du tribunal. En cas de non-exécution de la peine, une prolongation du service peut être décidée par le tribunal.

Malgré notre proposition, bien qu'il puisse arriver qu'une femme ou un couple soit à un moment donné, incapable de reconnaître le minimum de vie humaine dans un embryon conçu, la société doit tout faire afin que, d'une part, le minimum de subsistance digne de notre niveau de vie actuel puisse être accordé aux personnes enceintes et que, d'autre part, l'information et la sensibilisation ainsi que la responsabilisation fassent partie de l'action de la société afin que les personnes soient plus conscientes de l'importance de la vie humaine et qu'elles évitent l'avortement qui n'est pas une chose banale et ne peut prendre la place de la contraception.

Considérant :

1. Que dans l'intérêt de tous, les avortements clandestins doivent non seulement être évités mais de plus interdits et punis;

2. Que l'ensemble de la population considère que les peines prévues dans le cas des crimes sont insuffisantes, particulièrement s'il s'agit d'infanticides;

3. Que les droits et les devoirs des médecins et des gynécologues susceptibles de pratiquer un avortement ne sont pas clairement fixés par la loi;

4. Qu'il existe une série de cas où la femme se voit en situation de souhaiter un avortement, lorsque la conception découle par exemple d'un viol ou de l'inceste, ou que l'une ou l'autre circonstance met en danger grave l'intégrité physique et mentale de la mère du fait de cette grossesse;

5. Que le respect de la vie — quelles que soient ses formes — est une valeur reconnue par la Charte des Nations Unies, et que la femme ou la mère ne doit pouvoir faire prévaloir son droit qu'en cas de nécessité absolue;

zinnvolle seksualiteitsbeleving, dan wel de publieke opinie ontvankelijk maakt voor de eerbied voor het leven en de voortplantingsproblemen, een opvangcentrum voor zwangere vrouwen in een noodsituatie.

Een ieder, met inbegrip van de vader, die zelfs onrechtstreeks een vrouw tot zwangerschapsafbreking heeft aangezet of heeft verplicht, zal tot dezelfde straf veroordeeld worden. Dit zal ertoe bijdragen dat iedereen zijn verantwoordelijkheid zal aanvaarden in plaats van ze te ontvluchten en een groter respect zal opbrengen voor de vrouw.

Bedoelde prestaties mogen niet minder bedragen dan 50 uur en niet meer dan 300; ze moeten worden uitgevoerd binnen een welbepaalde termijn.

Rechter en beklaagde kunnen in overleg bepalen waaruit de dienstverlening zal bestaan.

De wijze waarop die diensten worden verleend, wordt onder leiding van de rechtbank georganiseerd en gecontroleerd door een probatiesistent. Bij niet-uitvoering van de straf kan de rechtbank besluiten tot een verlenging van de dienstverlening.

Hoewel het kan gebeuren dat, ondanks ons voorstel, een vrouw of een paar op een gegeven ogenblik weigert te erkennen dat een embryo een minimale vorm van menselijk leven in zich draagt, moet de samenleving alles in het werk stellen om zwangere vrouwen een minimale levensstandaard te waarborgen. Ze moet er tevens voor zorgen dat mensen voldoende voorgelicht en gesensibiliseerd worden en dat ze op hun verantwoordelijkheid worden gewezen zodat ze zich bewust worden van het belang van een mensenleven en vermijden over te gaan tot een abortus, die zeker geen banale aangelegenheid is en onmogelijk contraceptie kan vervangen.

Overwegende dat :

1. Het in ieders belang is dat clandestiene zwangerschapsafbrekingen niet alleen worden verhinderd maar bovendien worden verboden en bestraft;

2. De bevolking van mening is dat in geval van misdaad de straffen onvoldoende zijn, in het bijzonder wanneer het om kindermoord gaat;

3. De wet geen duidelijke bepaling geeft van de rechten en de plichten van geneesheren en gynaecologen die zwangerschapsafbreking kunnen uitvoeren;

4. Er een aantal gevallen bestaan waarin de vrouw een zwangerschapsafbreking wenst omdat de conceptie het gevolg is van bijvoorbeeld verkrachting of incest, of omdat de lichamelijke en geestelijke integriteit van de zwangere vrouw door een bepaalde omstandigheid ernstig in gevaar wordt gebracht;

5. De eerbied voor het leven — ongeacht de vormen die het kan aannemen — een in het Handvest van de Verenigde Naties erkende waarde is en dat de vrouw of de moeder slechts in absolute noodgevallen haar recht mag doen gelden;

Nous estimons :

1. Que les responsabilités des médecins et gynécologues seuls habilités à pratiquer l'avortement, doivent être clairement établies par la loi;
2. Que toute autre personne pratiquant l'avortement doit être considérée comme criminelle;
3. Que la femme ne peut en aucune circonstance se prévaloir d'un droit exclusif sur une autre vie;
4. Que la loi doit prévoir, de façon à éviter l'avortement, une structure d'accueil permettant aux femmes enceintes de recourir d'abord à n'importe quel autre moyen disponible (en ce compris l'adoption);
5. Que la loi doit fixer d'une manière évidente la responsabilité de la femme;
6. Que les droits de l'enfant à naître doivent être protégés.

P. LENFANT.

**

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 350 du Code pénal est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 350.* — Tout gynécologue ou médecin qualifié qui, par médicaments ou par tout autre moyen aura fait avorter une femme qui y a consenti, sera condamné à un emprisonnement de dix à vingt ans et à une amende de mille à cinq mille francs, s'il a agi par lucre ou désinvolture, s'il n'a pas mis de façon claire la personne concernée en face de ses responsabilités (afin qu'elle s'engage dans une réflexion approfondie), s'il n'a pas exposé et explicité toutes les mesures alternatives existantes et recherché avec l'aide d'un service social qui est tenu de le faire, une solution concrète permettant d'éviter l'avortement, en ce compris l'adoption.

Il y a aussi infraction lorsque les moyens employés par l'auteur ont uniquement eu pour conséquence la naissance prématurée d'un enfant viable mais que la prématurité a été dommageable pour l'enfant. »

Menen wij dat :

1. De verantwoordelijkheid van de geneesheren en de gynaecologen die als enige gemachtigd zijn een zwangerschap af te breken, in de wet duidelijk moet worden bepaald;
2. Iedere andere persoon die een abortus verricht, beschouwd moet worden als een misdadiger;
3. De vrouw zich in geen enkele omstandigheid mag beroepen op een exclusief recht om over een ander leven te beslissen;
4. De wet moet voorzien in opvangstructuren ten einde zwangere vrouwen in staat te stellen eerst een beroep te doen op alle andere beschikbare middelen (met inbegrip van adoptie) om zo zwangerschapsafbreking te vermijden;
5. De wet op duidelijke wijze de verantwoordelijkheid van de vrouw moet vastleggen;
6. De rechten van het ongeborn kind moeten worden beschermd.

**

VOORSTEL VAN WET

Artikel 1

Artikel 350 van het Strafwetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 350.* — Elke gynaecoloog of bevoegde geneesheer die door artsenijen of door enig ander middel de vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van tien tot twintig jaar en tot geldboete van duizend tot vijfduizend frank, indien hij lichtzinning of uit winstbejag gehandeld heeft, indien hij nagelaten heeft de betrokkene op duidelijke wijze op haar verantwoordelijkheid te wijzen (opdat zij zich ernstig kan bezinnen), indien hij niet alle bestaande alternatieven heeft uiteengezet en verduidelijkt en geen concrete oplossing, met inbegrip van adoptie, heeft gezocht met de hulp van een sociale dienst die tot dergelijke hulpverlening verplicht is, zodat de zwangerschapsafbreking kan worden vermeden.

Wanneer de gebruikte middelen enkel hebben geleid tot de voortijdige geboorte van een levensvatbaar kind, maar met schadelijke gevolgen voor het kind, levert dat eveneens een misdrijf op. »

Art. 2

Un article 350bis, rédigé comme suit, est inséré dans le même Code :

« *Article 350bis.* — Toute personne non qualifiée qui, par un moyen quelconque, aura fait avorter une femme qui y a consenti, sera condamnée à un emprisonnement de dix à vingt ans. »

Art. 3

L'article 351 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 351.* — La femme qui, volontairement, s'est fait avorter, sera punie d'un emprisonnement de cinq à dix ans et d'une amende de cent à cinq mille francs — selon ses moyens — si son acte n'a pas été reconnu, après enquête approfondie par le médecin, le gynécologue ou tout autre spécialiste consulté (psychiatre par exemple), comme un dernier recours médical inévitable.

Le juge pourra proposer un service au profit de la collectivité en fonction de la situation et de la responsabilité de la femme ou du couple.

Celui qui aura incité ou contraint la femme à se faire avorter sera puni de la même peine. »

Art. 4

L'article 352 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 352.* — Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, la personne non qualifiée qui les aura administrés ou indiqués dans ce but, sera condamnée à la réclusion si la femme a consenti à l'avortement, et aux travaux forcés de dix à quinze ans si elle n'y a point consenti. »

Art. 5

L'article 353 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 353.* — Dans les cas prévus par l'article 350, lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, les peines seront remplacées par la réclusion. »

P. LENFANT.

Art. 2

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 350bis ingevoegd, luidende :

« *Artikel 350bis.* — Elke niet-bevoegde persoon die, door welk middel dan ook, vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van tien tot twintig jaar. »

Art. 3

Artikel 351 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 351.* — De vrouw die opzettelijk de afdrijving van haar vrucht veroorzaakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van vijf tot tien jaar en met geldboete van honderd tot vijfduizend frank — in verhouding tot haar middelen — indien de geneesheer, de gynaecoloog of enige andere geraadpleegde specialist (een psychiater bijvoorbeeld) na een diepgaand onderzoek, haar daad niet heeft erkend als een laatste en onvermijdelijke medische uitweg.

Rekening houdend met de toestand waarin de vrouw of het paar zich bevindt en met haar of hun verantwoordelijkheid kan de rechter een vorm van dienstverlening ten bate van de gemeenschap voorstellen.

Hij die de vrouw heeft aangezet of verplicht tot vruchtafdrijving, zal met dezelfde straffen worden gestraft. »

Art. 4

Artikel 352 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 352.* — Wanneer de middelen gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken, de dood ten gevolge hebben, wordt de niet-bevoegde persoon die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting indien de vrouw in de afdrijving heeft toegestemd en tot dwangarbeid van tien tot vijftien jaar indien zij daarin niet heeft toegestemd. »

Art. 5

Artikel 353 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 353.* — In de gevallen bepaald in artikel 350 worden de straffen vervangen door opsluiting, wanneer de middelen gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken, de dood ten gevolge hebben. »